

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 656/2020-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Miroslava Duriša a Ladislava Duditsša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED]
[REDACTED], zastúpených JUDr. Pavlom Torňošom, advokátom, Tomášikova 50/D, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Pezinok v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 132/2012 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Pezinok v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 132/2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Pezinok **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 132/2012 konal bez zbytočných prieťahov.
3. Sťažovateľke [REDACTED] **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **1 500 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Pezinok **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Sťažovateľke [REDACTED] **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **1 500 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Pezinok **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Okresný súd Pezinok **j e p o v i n n ý** sťažovateľkám nahradiť trovy konania v celkovej sume **750,48 eur** (každéj zo sťažovateľiek v sume 375,24 eur) a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľiek do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
6. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľiek

1. Sťažovateľka [REDAKOVANÉ] sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 25. novembra 2020 domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Pezinok (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 132/2012 (ďalej len „napadnuté konanie“). Zároveň sa domáhala, aby ústavný súd prikázal v napadnutom konaní okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov. Okrem toho žiadala o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 10 000 eur a náhrady trov konania v sume 375,24 eur.

2. Sťažovateľka [REDAKOVANÉ] sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 8. marca 2021 tiež domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Zároveň sa domáhala, aby ústavný súd prikázal v napadnutom konaní okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov. Okrem toho žiadala o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 10 000 eur a náhrady trov konania v sume 375,24 eur.

3. Z ústavných sťažností sťažovateľiek vyplýva, že pôvodný žalobca sa žalobou domáhal aj proti sťažovateľkám ako žalovaným zaplata sumy 17 969,46 eur s príslušenstvom z dôvodu nezaplata náhrady za neoprávnené užívanie pozemku vo vlastníctve žalobcu a o tejto žalobe nie je dosiaľ právoplatne rozhodnuté. Žaloba bola podaná 12. decembra 2011 pôvodne na Okresnom súde Bratislava III (konanie vedené pod sp. zn. 10 C 149/2011, pozn.) a následne bola vec okresnému súdu postúpená 4. júla 2012. V ústavných sťažnostiach sťažovateľky uviedli chronológiu jednotlivých úkonov vykonaných v napadnutom konaní. Sťažovateľky argumentovali, že v priebehu napadnutého konania v dôsledku jeho neúmernej dĺžky došlo jednak k zmene v osobe žalobcu, tiež k úmrtiu ďalšej žalovanej a okresný súd tak musí v konaní pokračovať s jej dedičmi, ako aj k zmene samotného petitu žaloby.

4. Sťažovateľka [REDAKOVANÉ] podala 10. apríla 2018 predsedovi okresného súdu sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“). Listom č. k. 1 SprV/27/2018 z 9. mája 2018 podpredsedníčka okresného súdu sťažnosť vyhodnotila ako čiastočne dôvodnú. Uviedla, že okresný súd vo veci konal, ale z dôvodu opakovaného odvolania strán sporu bola vec viackrát predložená Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“), čo spôsobilo predĺženie konania. Zákonný sudca bol preložený na krajský súd a táto vec bola pridelená novému zákonnému sudcovi, ktorý nariadil pojednávanie na 25. jún 2018. Podpredsedníčka okresného súdu sa ospravedlnila za vzniknuté čiastočné prietahy.

5. Sťažovateľka [REDAKOVANÉ] podala 19. januára 2021 predsedovi okresného súdu sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní podľa § 62 a nasl. zákona o súdoch. Listom č. k.

1 SprV/1/2021 z 9. februára 2021 predseda okresného súdu tiež sťažnosť vyhodnotil ako čiastočne dôvodnú. Opätovne uviedol, že okresný súd vo veci konal, ale z dôvodu opakovaného odvolania strán sporu bola vec viackrát predložená krajskému súdu, čo spôsobilo predĺženie konania. Predseda okresného súdu dodal, že vo veci došlo k zmene žalobcu, úmrtiu ďalšej žalovanej, zmene petitu a zmene okruhu účastníkov na strane žalovaných, čo spôsobilo predĺženie konania. Z tohto dôvodu sa ospravedlnil s tým, že na vec bude dôsledne dohliadať tak, aby nedošlo k ďalším zbytočným priet'ahom v napadnutom konaní.

6. Sťažovateľky uviedli, že v súvislosti s dĺžkou napadnutého konania pretrváva u nich právna neistota. Napadnuté konanie je poznačené jednak nečinnosťou (prvé 2 roky napadnutého konania a v čase, keď bol zákonný sudca na sťaži na krajskom súde), ako aj neefektívnou, resp. nesústreďenou činnosťou okresného súdu. Je zrejmé, že medzi odpoveďami podpredsedníčky okresného súdu a predsedu okresného súdu uplynulo viac ako 2,5 roka a vo veci nebolo meritórne rozhodnuté, pričom táto doba je v rozpore s príslubmi na včasné rozhodnutie vo veci samej. Sťažovateľky poznamenali, že v žiadnom prípade nemožno priet'ahy konania ospravedlniť tým, že strany sporu podali riadne a mimoriadne opravné prostriedky (odvolania, dovolania). V žiadnom prípade nemožno priet'ahy konania ospravedlniť ani v prípade prerušenia napadnutého konania z dôvodu úmrtia ďalšej žalovanej, ktoré trvalo len 2 mesiace. Napadnuté konanie teda trvá už 10 rokov, vec stále nie je meritórne rozhodnutá, pričom svojím postupom, úkonom či iným konaním neprispeli k vzniku priet'ahov v napadnutom konaní.

II.

Postup ústavného súdu a vyjadrenie okresného súdu

7. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky [REDAKOVANÉ] predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 656/2020-15 z 15. decembra 2020 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky [REDAKOVANÉ] predbežne prerokoval a uznesením č. k. I. ÚS 135/2021-17 z 30. marca 2021 ju tiež prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu. Uznesením ústavného súdu č. k. PLs. ÚS 36/2021 z 21. apríla 2021 boli ústavné sťažnosti vedené ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 656/2020 a sp. zn. I. ÚS 135/2021 spojené na spoločné konanie, ktoré bude ďalej vedené pod sp. zn. IV. ÚS 656/2020.

8. Na základe výziev ústavného súdu sa k priebehu napadnutého konania vyjadril predseda okresného súdu podaniami č. k. Spr. 150/2020 z 9. februára 2021 a č. k. Spr. 51/2021 z 5. mája 2021. Predseda okresného súdu uviedol, že do dnešného dňa vec nebola právoplatne skončená. Okresný súd vo veci riadne koná, rozhoduje riadne a včas o procesných úkonoch strán sporu a vo veci boli nariadené pojednávania. Nemožno preto konštatovať, že súd vo veci nekonal, čo vyplýva z vykonaných procesných úkonov. Predseda okresného súdu dal do pozornosti ústavnému súdu aj súčasnú mimoriadnu situáciu a núdzový stav, v ktorej nie je možné vykonávať úkony a ktorej ukončenie nie je možné ani predpokladať. Okresný súd bol nútený pojednávania odročiť na neurčito a následne po zlepšení epidemiologickej situácie nariadil termín pojednávania na 21. jún 2021 podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávania, hlavných pojednávania a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.

9. Prílohou vyjadrení predsedu okresného súdu bolo aj vyjadrenie zákonného sudcu. Zákonný sudca okrem chronológie úkonov vykonaných v napadnutom konaní uviedol, že 19. mája 2017 mu bolo pridelených 128 vecí vrátane tejto veci. Zároveň počas približne 6 mesiacov zákonný sudca mal zvýšený nápad vecí, a to až do dosiahnutia nápadu približne 90 nových vecí a približne 160 nových ostatných civilných vecí. Zákonný sudca postupoval tak, aby s ohľadom na pridelenie spolu 325 už rozpojdnávaných vecí a nový nápad boli tieto čo najefektívnejšie a v najkratšom možnom čase prejednané a rozhodnuté. Vec sťažovateľiek nebola do dnešného dňa právoplatne rozhodnutá, ale vo veci bolo od 19. mája 2017 do dnešného dňa riadne a včas konané o procesných návrhoch. K obdobiu od 12. decembra 2011 do 18. mája 2017 sa zákonný sudca nevedel vyjadriť, keďže v tomto období nebol zákonným sudcom.

10. Právny zástupca sťažovateľiek reagoval na vyjadrenie predsedu okresného súdu a zákonného sudcu podaním z 12. marca 2021. Podľa jeho názoru okresný súd neuviedol žiadne konkrétne a presvedčivé dôvody, ktoré by preukazovali, že viac ako 10 rokov trvajúce súdne konanie bolo zapríčinené právnou a faktickou zložitou vecí a správaním strán sporu. Od postúpenia veci Okresným súdom Bratislava III 6. júna 2012 (spis bol okresnému súdu doručený 4. júla 2012) do zmeny sudcu 19. mája 2017 okresný súd riadne nekonal. Právny zástupca sťažovateľiek poukázal aj na obsah vyjadrenia zákonného sudcu, že od 19. mája 2017 okresný súd riadne vo veci koná, čím *de facto* okresný súd uznal, že vo veci nekoná riadne a včas. Je nesporné, že aj od 19. mája 2017 došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Námietať okresného súdu týkajúca sa mimoriadnej situácie a núdzového stavu neobstojí. Toto obdobie trvalo iba 2 mesiace (od polovice marca 2020 do polovice mája 2020), keď bolo zrušené pojednávanie nariadené na 16. marec 2020. Právny zástupca sťažovateľiek tiež uviedol, že okresný súd môže pojednávať za prijatia adekvátnych opatrení, čo je preukázané aj tým, že za nepriaznivej epidemiologickej situácie 21. januára 2021 bolo uskutočnené pojednávanie. V ostatnej časti vyjadrenia právny zástupca sťažovateľiek hodnotil meritum veci vo vzťahu k sťažovateľke [REDAKOVANÉ] a postup pôvodného žalobcu v napadnutom konaní.

11. Podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd upustil v tejto veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práv uvedených v bode 1.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prieťahov. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch

13. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto

práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

14. Ústavný súd je podľa § 45 zákona o ústavnom súde viazaný návrhom na začatie konania. Viazanosť návrhom sa vzťahuje zvlášť na návrh výroku rozhodnutia, ktorého sa sťažovateľky domáhali. Ústavný súd môže rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľky domáhali v petite svojej ústavnej sťažnosti a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označili za porušovateľa svojich práv (čl. 2 ods. 2 ústavy). Z tohto dôvodu predmetom prieskumu ústavného súdu v tejto veci nebolo obdobie, počas ktorého sa súdny spis nachádzal na Okresnom súde Bratislava III (od decembra 2011 do júla 2012, čo predstavuje obdobie približne 7 mesiacov), na ktorom bola pôvodne podaná žaloba. Predmetom prieskumu ústavného súdu v tejto veci nebolo ani obdobie, počas ktorého sa súdny spis nachádzal na krajskom súde (od júla 2013 do marca 2014, čo predstavuje obdobie približne 8 mesiacov) a na Najvyššom súde Slovenskej republiky [ďalej len „najvyšší súd“ (od apríla 2015 do novembra 2015, čo predstavuje obdobie približne 7 mesiacov)]. Sťažovateľky totiž postup Okresného súdu Bratislava III, krajského súdu a najvyššieho súdu nenamietali v ústavných sťažnostiach, pričom v uvedených obdobiach okresný súd nemohol ovplyvniť napadnuté konanie.

15. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 220/04, IV. ÚS 365/04).

16. Základnou povinnosťou všeobecného súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť okresného súdu vyplývala do 30. júna 2016 z § 6 Občianskeho súdneho poriadku, ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Od 1. júla 2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok, ktorý nahradil Občiansky súdny poriadok a ktorý v čl. 17 upravuje zásadu hospodárnosti a rýchlosti konania (súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb).

17. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04, I. ÚS 398/2016) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

18. Pokiaľ ide o kritérium právnej a skutkovej zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že prerokúvaná vec tvorí bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov, a preto ju ústavný súd nepovažuje za skutkovo alebo právne zložitú. Zároveň ústavný súd konštatuje, že ani prípadná

právna a skutková zložitost' veci nemôže žiadnym spôsobom ospravedlniť doterajšiu dĺžku rozhodovania okresného súdu vo veci samej, ktorá nie je právoplatne skončená ani po 9,5 roku od podania žaloby, z čoho skoro 8 rokov okresný súd mohol ovplyvniť priebeh napadnutého konania. Napokon skutočnosť, že by táto vec bola skutkovo alebo právne zložitá, netvrdil predseda okresného súdu ani zákonný sudca.

19. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení nenamietal správanie s'ťažovateľiek, ktoré by malo za následok predĺženie napadnutého konania. Ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti, ktoré by signalizovali nedostatočnú aktivitu či súčinnosť zo strany s'ťažovateľiek v napadnutom konaní. S'ťažovateľky zároveň podali predsedovi okresného súdu s'ťažnosť na priet'ahy z dôvodu urýchlenia postupu okresného súdu, ktorá bola vyhodnotená ako čiastočne dôvodná.

20. Ústavný súd tiež pripomína svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej využitie možností daných účastníkom konania zákonom (napr. riadny alebo mimoriadny opravný prostriedok, námietky zaujatosti, procesné návrhy a pod.) spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné priet'ahy (napr. I. ÚS 31/01). S'ťažovateľka [REDAKOVANÉ] prostredníctvom svojej zástupkyne podala návrh na prerušenie napadnutého konania, odvolanie aj dovolanie proti rozhodnutiam všeobecných súdov, ktorými nebolo vyhovené tomuto návrhu. Využitím svojich práv s'ťažovateľka [REDAKOVANÉ] teda neprispela k zbytočným priet'ahom v konaní, avšak musela si byť vedomá toho, že tým prirodzene dochádza k oddialeniu rozhodnutia vo veci samej.

21. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zist'oval, či došlo k porušeniu v bode 1 uvedených práv s'ťažovateľiek, bol postup okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku ich postupu došlo k porušeniu v bode 1 uvedených práv, ústavný súd zistil, že to tak je, a to napriek tomu, že plynulému postupu všeobecných súdov nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04).

22. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že napadnuté konanie prebieha na okresnom súde skoro 10 rokov a dosiaľ nie je právoplatne skončené. Za skoro 8 rokov, keď okresný súd mohol ovplyvniť priebeh napadnutého konania, v tejto veci nebolo doteraz vydané ani jedno meritórne rozhodnutie, čo ústavný súd považuje za neakceptovateľné.

23. Okolnosťou, ktorá narušila plynulosť napadnutého konania, bola úplná nečinnosť okresného súdu, a to v období od 25. apríla 2017, keď bol zrušený termín pojednávania z dôvodu dočasného pridelenia zákonného sudcu na krajský súd, do 4. apríla 2018 (skoro 12 mesiacov), keď bol nariadený ďalší termín pojednávania. Okresný súd tiež nevykonal úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci samej bez toho, aby mu v tom bránila závažná prekážka, a to v období od 17. apríla 2019, keď bolo okresným súdom rozhodnuté o pokračovaní v konaní s dedičmi po ďalšej žalovanej, do 26. novembra 2019 (viac ako 7 mesiacov), keď bol nariadený ďalší termín pojednávania.

24. Podľa názoru ústavného súdu sa ďalej napadnuté konanie okresného súdu vyznačuje nehospodárnosťou. Okresný súd uskutočnil vo veci už 8 pojednávanií (20. júna 2014, 22. októbra 2014, 12. októbra 2016, 22. februára 2017, 25. júna 2018, 3. septembra 2020, 3. decembra 2020

a 21. januára 2021), avšak týmto postupom doteraz okresný súd nedospel k vydaniu rozhodnutia vo veci samej.

25. V tejto súvislosti ústavný súd odkazuje na svoju doterajšiu judikatúru, podľa ktorej k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní nemusí dochádzať len nekonaním príslušného súdu, ale aj takou jeho činnosťou, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníkov súdneho konania. Aj neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. IV. ÚS 164/03, IV. ÚS 121/04, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 380/08, I. ÚS 158/2010).

26. Ústavný súd tiež dáva do pozornosti okresného súdu § 183 a § 184 Civilného sporového poriadku, v zmysle ktorých je možné pojednávanie odročiť len z dôležitých dôvodov a na konkrétny termín. To znamená, že podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 sa má súd vyhnúť odročovaniu pojednávania na neurčito. Napriek tomu okresný súd odročil pojednávania, ktoré sa konali 22. októbra 2018 a 21. januára 2021, na neurčito.

27. Ústavný súd teda konštatuje, že celková dĺžka napadnutého konania bola ovplyvnená úplnou nečinnosťou okresného súdu (viac ako 19 mesiacov) a jeho neefektívnou činnosťou vyplývajúcou z vlečúceho sa dokazovania na pojednávaniach, čo nevyhnutne znamená, že v napadnutom konaní nastali zbytočné priet'ahy. Orgány riadenia a správy okresného súdu mali napadnuté konanie už dávno identifikovať ako nevybavenú reštančnú vec s osobitným režimom a pozornosťou.

28. Okresný súd teda nezvolil procesný postup smerujúci k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľky stále nachádzajú. Je zrejmé, že len rýchla ochrana subjektívnych práv môže byť dostatočne spravodlivá a účinná, šetriaca náklady nielen účastníkov konania, ale aj samotného súdu a pôsobí aj preventívno-výchovne či stabilizujúco a dôveryhodne na ostatných občanov.

29. Argumentáciu zákonného sudcu o jeho značnej pracovnej vyťaženiosti vyplývajúcej z vysokého počtu mu pridelených vecí ústavný súd nemohol uznať, a to s odkazom na svoju štandardnú judikatúru (napr. I. ÚS 38/03, III. ÚS 155/2010). Tieto námietky nemajú totiž povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť všeobecného súdu za rozhodnutie vo veci. Nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99, III. ÚS 17/02).

30. Na základe už uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

31. Keďže napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu ešte právoplatne skončené, podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v ňom konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV. Primerané zadosťučinenie

32. Každá zo sťažovateľiek žiadala priznať finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur, keďže z dôvodu nečinnosti okresného súdu vznikla sťažovateľkám ujma spôsobená bezdôvodným predlžovaním stavu ich právnej neistoty, keď vec nebolo rozhodnutá v primeranej lehote. Stav právnej neistoty sa týka najmä plynutia času a narastania žalovanej sumy a úrokov z omeškania.

33. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

34. Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení jeho výšky ústavný súd musí zohľadniť konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä dĺžku napadnutého konania okresného súdu, povahu a rozsah práv sťažovateľiek, ktoré boli porušené, predmet konania a jeho význam pre sťažovateľky. Nemožno nevziať do úvahy tiež skutočnosť, že aj činnosť všeobecných súdov v období od marca 2020 až doteraz je výrazne dotknutá opatreniami v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19, čo znamenalo a stále znamená sťažené vykonávanie pojednávaní, resp. nemožnosť ich vôbec vykonávať. Ústavný súd konštatuje, že vplyv na napadnuté konanie mala prvá vlna pandémie, keď pojednávanie nariadené na 16. marec 2020 bolo zrušené. Túto skutočnosť však nemožno pričítať okresnému súdu, pretože bola zapríčinená objektívnym faktorom, ktorý vznikol mimo sféry okresného súdu. Ústavný súd preto dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučineniam pre obe sťažovateľky v sume po 1 500 eur podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde v spojení s § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (body 3 a 4 výroku tohto nálezu).

35. Ústavný súd zároveň nevyhovel časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľky žiadali priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 6 výroku tohto nálezu).

V. Trovy konania

36. Pri výpočte trov právneho konania ústavný súd vychádzal z ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 zodpovedá sume 177 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2019, ktorá bola vo výške 1 062 eur). Sadzba za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý priznaný úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 je v sume 10,62 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 zodpovedá sume 181,17 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2020, ktorá bola vo výške 1 087 eur). Sadzba za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý

priznaný úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 je v sume 10,87 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky).

37. Ústavný súd nepriznal právnemu zástupcovi odmenu a režijný paušál za repliku k vyjadreniu okresného súdu k ústavnej sťažnosti. Túto skutočnosť ústavný súd odôvodňuje tým, že právny zástupca sťažovateľiek v ňom uviedol jednak skutočnosti, ktoré sa netýkajú predmetu konania pred ústavným súdom (hodnotenie merita veci a postupu pôvodného žalobcu v napadnutom konaní). Právny zástupca sťažovateľiek zároveň reagoval na vyjadrenie predsedu okresného súdu, ale bez uvedenia nových skutočností, ktoré by mali vplyv na rozhodnutie ústavného súdu vo veci samej. Z uvedených dôvodov ústavný súd v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 6 výroku tohto nálezu.

38. Z uvedeného vyplýva, že právnemu zástupcovi sťažovateľiek by patrila náhrada trov konania pred ústavným súdom v celkovej sume 759,34 eur, a to za 2 úkony vykonané v roku 2020, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom a písomné podanie ústavnej sťažnosti týkajúcej sa sťažovateľky [REDAKOVANÉ], a dvakrát paušálna náhrada hotových výdavkov v roku 2020 a tiež za 2 úkony vykonané v roku 2021, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom a písomné podanie ústavnej sťažnosti týkajúcej sa sťažovateľky [REDAKOVANÉ], a dvakrát paušálna náhrada hotových výdavkov v roku 2021.

39. Ústavný súd však priznal právnemu zástupcovi sťažovateľiek náhradu trov konania pred ústavným súdom v sume 750,48 eur (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde), teda vo výške, ktorú sám vyčíslil v oboch ústavných sťažnostiach. V prípade ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ] je zjavné, že právny zástupca vyčíslil úkony právnej služby, ako by boli vykonané v roku 2020, i keď reálne boli vykonané v roku 2021. Z uvedeného vyplýva, že právny zástupca si uplatnil trovy konania v nižšej sume, na aké má nárok.

40. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľiek (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2021

Libor DUEA
predseda senátu